

Meetmethode circulair inkopen: keep it simple en biedt ruimte voor dialoog

Gebruik inzicht in People-Planet-Prosperty effecten van circulair inkopen als kompas om circulaire vernieuwing te realiseren

Dat circulair inkopen meerwaarde biedt staat vast. Maar op welke manier kan het meten van de economische, milieu- en maatschappelijke effecten bijdragen aan een efficiënte en effectieve circulaire inkoopstrategie? Deze vraag stond centraal en leidde tot een levendige en zinvolle discussie tijdens het vijfde Circular Economy Lab dat het Utrecht Sustainability Institute in samenwerking met de Economic Board Utrecht op 24 juni jl. organiseerde. Sjors Witjes (Universiteit Utrecht) presenteerde de meetmethode die op dit moment door de Universiteit Utrecht ontwikkeld wordt. Diverse experts, waaronder Joan Prummel (RVO), Mandy Willems (Rijkswaterstaat) en Thea Smid-Verheul (Gemeente Utrecht) gingen onder leiding van Jacqueline Cramer (Utrecht Sustainability Institute) in discussie met elkaar en de zaal over de meetmethode. Tijdens een tweede discussieronde gaven aanwezige vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven hun visie op circulair inkopen en input op de meetmethode. De belangrijkste conclusie van de avond: ***keep it simple en biedt ruimte voor dialoog***. Kortom, maak de dialoog tussen inkopers en de markt mogelijk en focus daarbij op de te leveren prestatie.

Stip op horizon 2020

De achtergrond van de bijeenkomst is het Economic Board Utrecht (EBU) [initiatief Circulair Inkopen](#): “Als regio hebben we met elkaar gezegd zou het niet fantastisch zijn als we als stip op de horizon zeggen: In 2020 hebben we 10% van onze inkopen circulair aanbesteedt” zo lichte Irene ten Dam, programmamanager groene economie van de Board het initiatief toe. De EBU wil het proces van circulair inkopen faciliteren met een methodologie die impact meetbaar maakt en een betrouwbare vergelijking met niet-circulaire inkoopprocessen biedt. In opdracht van de EBU ontwikkelt de Universiteit Utrecht een methode om de effecten van circulair inkopen op de economie, het welzijn en het milieu meetbaar te maken. Deze meetmethode vormde het uitgangspunt van de avond met als doel het verkrijgen van input om de meetmethode verder te kunnen ontwikkelen en aanscherpen.

Concept meetmethode 7R

Sjors Witjes, docent en onderzoeker aan het Copernicus Insituut van de Universiteit Utrecht gaf een toelichting op het aantoonbaar maken van de circulaire economie door middel van circulair inkopen. Hij stelde dat duurzaamheidsimpact alleen zinvol te bepalen is met concrete fysieke prestatiegegevens. De gepresenteerde meetmethode is gebaseerd op het vergelijken van de fysieke prestatiegegevens van circulaire en standaard producten op basis van zeven niveaus van circulariteit (R0-R7), waarbij ruimte is voor bestaand aanbod en innovatie. De cascadering heeft de volgende stappen: refuse (R0), re-use, repair, refurbish, remanufacture, re-think/re-purpose, recycle en recover (R7). Witjes: “In hoeverre kijken we naar de markt en zijn er R1-R7 producten op de markt of in hoeverre kunnen we vanuit het inkoopproces innovatie op gang brengen en kijken of we, doordat we op een bepaalde manier vragen stellen, nieuwe producten voor elkaar krijgen en daarmee de push richting niveau R1 bewerkstelligen”.

Universiteit Utrecht Impact assessment (1)

$$100 \times \left(1 - \frac{\text{"circulair product"}}{\text{"standaard product"}} \right) = x\% \text{ impact vermindering}$$

Op dit moment ligt de focus in het overheidsbeleid duurzaam inkopen met name op *planet*-aspecten. Het R1-7model heeft als doel ook sociale (*people*) en economische aspecten (*prosperity*) mee te laten wegen (samen de PPP-waarde). De kernuitdaging voor

inkopers is het formuleren van een concrete vraag op basis van het R1-7model, met een waardering voor een zo'n laag mogelijke R. De aanbesteding wordt dan op basis van de grootst mogelijke PPP-waarde uitgeschreven. De aanbieder dient haar aanbod te onderbouwen met concrete fysieke prestatiegegevens, bijvoorbeeld met behulp van Environmental Product Declarations.

Enkele reacties van aanwezigen:

Gijs Termeer, manager CO₂ prestatieladder bij SKAO: "Wat je uiteindelijk wil is dat bedrijven in zijn geheel duurzamer gaan produceren. Je wil de sector in beweging brengen en daar moet je de inkoopfunctie voor gebruiken."

Joan Prummel, categoriemanager afval en grondstoffen bij RVO: "Ik gebruik in mijn presentatie altijd 6 R-en, met name omdat ik niet geloof in hergebruik van energie. Dat is in wezen ook verspilling van grondstoffen, want daarna is het weg."

Erik de Ruijter, directeur beleid en advies bij Nederlandse Rubber- en Kunststofindustrie: "Wat ik boeiend vind is dat ik vandaag voor het eerst een rekenmethode heb gezien om circulariteit en de kwaliteit ervan in beeld te brengen. Ik denk dat dit aangeeft dat we aan het begin staan van een lang proces. Wat ik in de rekenmethode echt miste (...) is het centraalstellen van de kwaliteit van de producten of diensten. Je kunt laten zien dat de technische levensduur van een product 50 jaar is maar als deze economisch na 20 jaar weggaat dan heb je toch je verlies genomen."

Expertpanel inkoop

Vanuit het panel was veel herkenning voor de geschetste problematiek en de hiërarchie in de meetmethode. Daarbij werd benadrukt dat de hiërarchie goed als raamwerk in de cascadering kan functioneren. Wel werd gesteld dat de praktijk complexer is dan het 7R-model kan dekken. Er wordt een hiërarchie verondersteld die er niet altijd is. "Een meetinstrument werkt voor inkopers alleen als het eenvoudig, valide en niet-discutabel is" aldus Joan Prummel, categoriemanager afval en grondstoffen bij RVO.

Op de vraag of er vanuit inkoop specifiek moet worden voorgeschreven of dat op basis van de inkooppropositie deze vraag opengelaten kan worden aan de markt, was het panel eensluidend: de nadruk moet liggen op het beoordelen en belonen van de te leveren prestatie tegen een x bedrag ; dus er moet ruimte voor de markt zijn om hier invulling aan te geven. "Het is belangrijk dat ieder in zijn rol blijft. Dat de aanbestedende partij niet op de stoel van het bedrijfsleven gaat zitten en vice versa. Je moet elkaars kennis respecteren" was de visie van Mandy Willems, senior programma-adviseur bij Rijkswaterstaat. De dialoog tussen inkopers en markt speelt hierin een belangrijke rol. Thea Smid-Verheul, inkoopstrateeg/programmamanager inkoopprofessionalisering Gemeente Utrecht voegde daar graag aan toe: "Houd het simpel en zeg gewoon: circulair inkopen is van afval grondstof maken!".

Conclusie expertpanel inkoop

Het 7R-model werd gezien als een zinnig inspiratiemodel dat richting kan geven aan de gewenste mate van circulariteit die gewenst of geboden wordt. Circulariteit wordt gezien als prioriteit nummer één ten aanzien van milieuprestaties. Wanneer zich situaties voordoen waarin sociale en economische aspecten meegenomen kunnen worden, dan dienen deze vooraf kenbaar te worden gemaakt en vooral in een dialoofase te worden benadrukt.

Expertpanel uit de zaal

Tot slot boden vijf aanwezigen in de zaal zich aan om vanuit de bedrijfspraktijk hun visie op circulair inkopen en input op de gepresenteerde meetmethode te geven. Dit waren: Atto Harstra, CE innovator/realisator bij Aldus Bouwinnovatie, Ger van der Zanden, business development manager bij CRH Structural, Arnold Struik, director marketing & design bij Ahrend, Charles Smeets, catalyst for sustainable change bij Bamboo Concepts en Marcel van der Holst, procesmanager bij Ballast Nedam. Uit hun reactie bleek dat de gepresenteerde meetmethode veel tijd en geld kost voor het bedrijfsleven en werd wederom benadrukt dat het vooral belangrijk is om het simpel te houden. Atto Harstra: "Simpel is het helaas niet. Er komen heel veel indicatoren bij die allemaal getoetst moeten worden (...) en dit kost veel tijd en geld. Dit is *killing* voor elke vorm van innovatie." Wel zou de meetmethode goed kunnen dienen als instrument om gezamenlijk richting te bepalen in de dialoog tussen overheid en bedrijfsleven, aldus Charles Smeets: "In een dialoog waarin je gezamenlijk piketpaaltjes slaat kun je de opdrachtgever ook uitdagen; 'ik zit aan deze oplossingsrichting te denken, kunt u daar mogelijkheden voor mij maken'." Het belang van de samenwerking tussen verschillende partijen werd naar voren gebracht evenals het uitvragen van producten of diensten

waarbij al in de ontwerpfase wordt rekening gehouden met hergebruik. Als voorbeeld werd de leegstand onder kantoorpanden genoemd, die zich veelal moeizaam lenen om hergebruikt te worden als woonruimte.

De voornaamste conclusie van de tweede discussieronde was: *Keep it simple*. De methode zou veel globaler ingezet moeten worden als inspiratiebron voor de denkwijze om naar vernieuwing toe te groeien. Hierin kunnen nieuwe ideeën, business modellen en vormen van samenwerking tot stand worden gebracht om vernieuwende circulaire concepten in de markt te zetten.

De input die tijdens de discussies naar voren is gekomen en de resultaten van de avond worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van de meetmethode.